

Оцінка якості нефінансового звіту за допомогою
методу експертних оцінок

УДК 368.914(043.5)

Агавердієва Х. Ф.
викладач кафедри УП та ЕП
ХНЕУ ім. С Кузнеця, Україна

Нефінансова звітність, незважаючи на добровільний характер, стає все більш поширеною діловою практикою соціально-відповідальних компаній в Україні. Застосування методу експертної оцінки нефінансової звітності, дозволить підвищити прозорість, якість підготовки й рівень суспільної довіри до соціальних звітів НПФ.

Нефінансові звіти, в залежності від цілей НПФ і ступеня дотримання ними норм соціальної відповідальності, можуть бути різних видів: окремий спеціальний розділ в річному звіті; соціальний звіт; організаційний звіт; звіт з корпоративної соціальної відповідальності; звіт про стійкий розвиток. В залежності від цього і рівень соціальної відповідальності також буде різним. Найнижчий рівень соціальної відповідальності буде у НПФ, які ставлять своєю метою досягнення лише економічних цілей та мають низький ступень дотримання норм соціальної відповідальності. Вони складають лише окремий спеціальний розділ в річному звіті. Найвищий рівень соціальної відповідальності буде у НПФ, які ставлять своєю метою досягнення не лише економічних цілей, а й організаційних та соціальних, і мають високий ступень дотримання норм соціальної відповідальності. Вони складають звіт про стійкий розвиток [1].

Оцінка проводилася за допомогою експертного методу. Експертний метод, або метод експертних оцінок - один з основних класів методів науково-технічного прогнозування, який ґрунтується на припущенні, що на основі думок експертів можна збудувати адекватну модель майбутнього розвитку об'єкту прогнозування [2].

Суть методу експертних оцінок полягає в раціональній організації проведення експертами аналізу проблеми з кількісним оцінюванням думок і суджень досвідчених фахівців, які займаються дослідженнями й розробками в прогнозованій галузі.

Для того щоб отримана експертна інформація була якісною, необхідно виконання наступних умов:

- наявність експертної комісії, яка складається з фахівців, професійно знайомі з об'єктом експертизи, та мають досвід роботи експерта;

- наявність аналітичної групи, яка професійно володіє технологією організації і проведення експертиз, методами отримання і аналізу експертної інформації:

- отримання достовірної експертної інформації;
- коректна обробка та аналіз експертної інформації.

Відсутність будь-якого з перерахованих умов ставить під сумнів ефективність і коректність проведеної експертизи. [3].

Необхідною умовою ефективного застосування методів експертної оцінки є достатня обізнаність експерта з досліджуваної проблеми, високий рівень ерудиції, здатність його давати чіткі вичерпні відповіді, до того ж експромтом. Експерти підбираються за ознакою їх формального професійного статусу – посади, наукового ступеня, стажу роботи та ін. Такий підбір сприяє тому, що в число експертів потрапляють високопрофесійні, з великим практичним досвідом у даній галузі фахівці.

Для проведення оцінки нефінансового звіту пропонується створити експертну комісію, яка складається з адміністратора пенсійного фонду та робочої групи фахівців з впровадження та поширення нефінансових звітів. За необхідності залучаються незалежні експерти. У своїй роботі комісія керується нормативно-правовими актами, розробленим нефінансовим звітом та статистичною звітністю НПФ.

Оцінка нефінансового звіту проводиться на основі базових індикаторів за наступною системою показників, що характеризують кожний розділ та підрозділи нефінансового звіту (табл. 1).

Сумарна оцінка нефінансового звіту визначається як середня арифметична чинників, кожен з яких обчислюється як сума відповідних елементів.

Нефінансовий звіт будемо вважати атестованим, якщо:

кількість елементів, які не відповідають вимогам у чиннику, не перевищує трьох; кількість чинників з оцінкою 0,75 не більше семи; загальна оцінка за трьома групами чинників не менше 0,7 бала.

Таблиця 1

Система показників оцінки якості нефінансового звіту НПФ

Групи показників	Складові показника
О1: Економічні індикатори	О1-1: Доходність пенсійних заощаджень
	О1-2: Економічна результативність діяльності НПФ (прибутковість)
О2: Організаційні індикатори	О2-1: Якість підходів до управління, які використовуються НПФ
	О2-2: вчасність виплат пенсійних заощаджень
	О2-3: Якість послуг, які оказуються НПФ
	О2-4: Задоволеність клієнтів
	О2-5: Якість пенсійних програм
О3: Соціальні індикатори	О3-1: Оцінка взаємовідносин зацікавлених сторін
	О3-2: Оцінки можливостей отримання доходу
	О3-3: Оцінка недопущення дискримінації
	О3-4: Оцінка взаємовідносин із суспільством

Таким чином стає можливим визначити недоліки нефінансового звіту, запропонувати заходи з удосконалення та одночасно надати зацікавленим особам інформацію щодо рівня соціальної відповідальності НПФ.

Якщо для оцінки нефінансового звіту за даною методикою кількість осіб, що входять до складу комісії з оцінки нефінансового звіту є недостатньою, пропонується залучити до оцінки документу декілька незалежних експертів з метою якнайточнішої оцінки виконання норм соціальної відповідальності.

За результатами анкетування можуть бути зроблені конкретні та адекватні висновки про стан справ стосовно досліджуваного об'єкту. У ролі анкети в даному випадку виступає карта оцінювання нефінансового звіту. Апробація запропонованої методики здійснювалась на ВНПФ «Європейський вибір». Кількість залучених експертів до анкетування було 7 осіб. У ході дослідження кожен з експертів незалежно один від одного досліджує нефінансовий звіт за даною методикою і виставляє оцінки у карті оцінювання нефінансового звіту.

У ході дослідження кожним з експертів, залучених до проведення експертизи, були проставлені оціночні бали. Сумарна оцінка нефінансового звіту була визначена як середня арифметична з отриманих підсумків кожного експерта і дорівнює 6,1429.

Графічне зображення розсіювання оцінок експертів наведено на рис. 1.

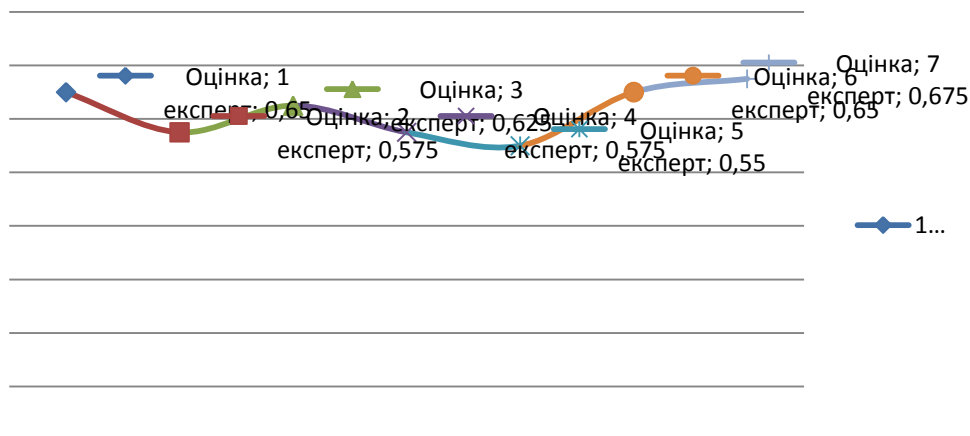

Рис. 1. Графік розсіювання оцінок експертів

З графіку видно, що жодна оцінка не вибивається з сукупності, тобто усі оцінки підлягають нормальному закону розподілення і в цілому об'єктивно відображають ситуацію.

Ступінь погодженості думок експертів при оцінці i -го пункту нефінансового звіту можна оцінити за допомогою коефіцієнта варіації:

$$v_i = \frac{\sigma(x_i)}{x_i} \quad (1)$$

При цьому, якщо всі $v_i < 0,3$, то ступінь погодженості думок експертів вважається задовільною. Обробка результатів експертизи показала, що коефіцієнт варіації по усіх пунктах нефінансового звіту $v_i < 0,3$ (max = 0,0020199), тобто має місце не випадкова узгодженість думок експертів.

Після розрахунків, маємо наступні оцінки експертів по нефінансового звіту ВВПФ "Європейський вибір":

- 1 експерт – 0,65 балів;
- 2 експерт – 0,575 балів;
- 3 експерт – 0,625 балів;
- 4 експерт – 0,575 балів;
- 5 експерт – 0,55 балів;
- 6 експерт – 0,65 балів;
- 7 експерт – 0,675 балів.

Середнє арифметичне значень оцінок – 0,614 балів.

Таким чином можна зробити висновок, що нефінансовий звіт ВВПФ "Європейський вибір" за запропонованою методикою оцінки пройшов аналіз і визнано не атестованим. Найбільша оцінка складає 0,675 балів (7 експерт), а усереднена оцінка дорівнює 0,614. Для атестації усереднена оцінка повинна бути не менше 0,7. І хоча, нефінансовий звіт ВВПФ "Європейський вибір" відповідає 1 та 2 умовам у методиці (кількість елементів, які не відповідають вимогам у чиннику, не перевищує трьох, та кількість чинників з оцінкою 0,75 не більше семи), в цілому документ не атестований. Існує необхідність у його перегляданні з метою покращення ситуації та подальшої атестації.

Отже, розроблена методика оцінки, запропонована як основна для впровадження, показала себе більш ефективнішою, ніж донині існуюча, оскільки дозволила у бальному вираженні здійснити оцінку виконання норм соціальної відповідальності за такими групами індикаторів, як: економічні, організаційні та соціальні. Модифікована методика також дозволила виявити і сфокусувати увагу на окремих показниках нефінансового звіту, що не відповідають дійсності або не виконуються згідно чинного законодавства з метою їх виправлення та покращення ситуації стосовно виконання норм соціальної відповідальності в цілому. Результати оцінки якості нефінансового звіту дозволили зробити висновок про те, що на даному етапі функціонування у міру недостатності досвіду у складанні нефінансових звітів вітчизняні НПФ недостатню увагу приділяють вищезазначеним аспектам.

Література

1. Агавердієва Х. Ф. Впровадження нефінансової звітності за результатами діяльності недержавних пенсійних фондів / Х. Ф. Агавердієва // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики». – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. – С. 444–448.

2. Вікіпедія. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Метод_експертних_оцінок

3. Литвак Б. Г. Экспертные технологии в управлении: учеб. пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Дело, 2004. – 400с.